

4

Het was september en prachtig weer.

Rembrandt had geen school. Hij stond buiten in de Weddesteeg en keek evenals vroeger naar de draaiende wicken van de korenmolen. Zijn zus Lysbeth stapte de deur uit met een bak helder gewassen goed. Ze ging er mee naar de bleek.

„Sta je weer te dromen, Rembrandt?” plaagde ze vrolijk. Rembrandt hoorde het niet.

Een paar jongens uit de buurt wenkten hem; ze droegen polsstokken.

„Ga je mee, Rembrandt, sloot springen?” riepen ze.

„Ik ga niet mee hoor, gaan jullie maar zonder me,” schreeuwde hij terug. Hij had een plan gemaakt, dat hij stilletjes moest uitvoeren. Het moest een verrassing worden voor vader; die was de volgende week jarig. Rembrandt had van zijn moeder een paar stuivers gekregen en nu ging hij een vel perkament en een stuk goed houtskool kopen. Dan moest hij een plekje bij de molen uitkiezen, waar vader hem niet zou kunnen zien. De jongen was handig en weldra had hij alles voor elkaar. Hij had een onopvallend plekje op de vestingwal gevonden, waar hij de korenmolen goed kon zien. Op dat plekje, waar de zon hem van achteren bescheen, ging hij aan het werk. Snel, maar zorgvuldig gleed het houtskool over het papier. Eerst in grove lijnen de romp van de molen, toen de wicken. Na een uurtje ingespannen arbeid, stond hij tevreden op. Daar stond

hij op het papier, hun molen, de „Rijn”.

In de bijkeuken, waar vrouw Van Rijn bezig was het koper te poetsen, liet hij haar de tekening zien.

12

„Prachtig jongen. Precies onze molen. Ik ben trots op je,” zei moeder. De jonge tekenaar lachte gelukkig en liep de bijkeuken uit. Hij verborg de tekening op een veilige plaats, totdat de grote dag aanbrak. Eindelijk was het zo ver. Lysbeth had vaders stoel versierd en 's morgens, voor de maaltijd, hadden allen de molenaar gelukgewenst. Rembrandt was de laatste. De broers zagen, hoe hij de tekening zorgvuldig achter zijn rug hield. Pas toen hij voor de stoel van zijn vader stond, kwam de tekening te voorschijn.

Vader Van Rijn hield de afbeelding van zijn eigen molen in zijn brede handen. Hij bekeek haar aandachtig en zag daarna zijn zoon met bewondering aan.

„Nee maar, dat heb je best gedaan. Heel best. Dan ben ik erg blij mee.” Hij kneep Rembrandt stevig in de wang, totdat het pijn deed.

„En vader, mag ik nu van school af en schilder worden?”

De molenaar keek zijn knappe zoon eens aan.

„Ik moet er nog eens ernstig over denken, jongen,” zei hij.

Er gingen verscheidene weken voorbij. Vader zei maar niets en de jongen werd steeds ongeduldiger. Mocht hij nu schilder worden of niet?

Harmen Gerritszoon van Rijn was een verstandig man, die een belangrijke zaak van alle kanten bezag en dan pas een besluit nam. Het jaar 1620 liep ten einde, toen over de toekomst van de jonge tekenaar werd beslist.

Rembrandt heeft nimmer de dag vergeten, waarop zijn vader hem bij zich riep. De molenaar was in de molen, waar al die vertrouwde geluiden klonken, die de jongen zo goed kende. Vader Van Rijn legde zijn witte handen op de schouders van zijn zoon en zei: „Je mag schilder worden, jongen. Maar je moet een góede schilder worden, een héél goede.”

Rembrandt sloeg zijn armen om vaders hals. Daarna sprong hij uitgelaten in het rond. Hij mocht schilder worden en hoefde niet meer naar de hogeschool. Hij hoefde niet meer in de nauwe bank te zitten, maar mocht voortaan de hele dag tekenen en later ook schilderen.

Hij stormde de molen uit, naar huis. Moeder wist het grote nieuws natuurlijk al, maar of ze wilde of niet, hij moest met haar door de kamer dansen. Zus Lysbeth knikte haar broer toe; ze was ook echt blij voor hem.

Rembrandt kon niet langer in huis blijven. Naar buiten moest hij, de stad uit. Haastig, met een gelukkige lach op zijn gezicht, liep hij door de straten en langs de grachten van zijn geboortestad. De Hoogewoerdspoort uit, de Rijndijk langs, de polders in. De jongen liep over de landwegen, langs de kale knotwilgen en de boerderijen met blaffende honden. Het was koud, maar Rembrandt merkte het niet. Hij haalde telkens diep adem en in zijn binnenste zong het.

Hij hield van dit wijde vlakke land, waar je nu en dan een glinsterende waterplas tegenkwam, waaruit een wilde eend opvloog. Telkens keek hij om, naar de molen, die hoog op de vestingwal van de stad zijn wicken liet draaien. Het was of de wicken hem toeriepen: „Nou ga je schilder worden, Rembrandt; doe maar goed je best!

Rembrandt klopte op de deur van het atelier van meester Jacob van Swanenburgh, de bekende Leidse schilder. Deze schilder was nog een ver familielid van Rembrandts ouders en naar hem was vader Van Rijn toegegaan om over de toekomst van zijn zoon te spreken. Meester Van Swanenburgh, een welgesteld man, had gezegd, dat de molenaarszoon bij hem op het atelier mocht komen als leerjongen. De schilder kon dan eens zien of de jongen werkelijk aanleg had.

En daar stond Rembrandt nu met een kloppend hart voor de deur van het atelier, een echt schildersatelier (Atelier is de Franse naam voor de werk-

plaats van de kunstschilders en die naam wordt nu nog gebruikt).

Hij had zeker niet hard genoeg geklopt. Hij deed het nog eens.

„Kom binnen,” riep een jolige stem.

Rembrandt opende de deur en stapte wat beschroomd het atelier binnen. Het eerst zag hij verf, linnen en veel licht. Dan drie gezellen, die temidden van het schildersgerei bezig waren. Ze begroetten hem hartelijk.

„Jij bent zeker Rembrandt, de zoon van molenaar Van Rijn,” zeiden ze. De jongen knikte. Onderwijl zochten zijn ogen naar meester Van Swanenburgh.

„De schilder zal straks wel komen. Gisteren verjaarde zijn vrouw. Er was

een feestmaal en het zal wel laat zijn geworden," sprak een van de gezellen, die Jan Lievens heette en tot wie Rembrandt zich dadelijk aangesproken voelde.

„Vreemde naam heb jij, Rembrandt," merkte een van de leerlingen op, terwijl hij een paar penselen uitspoelde.

„Een van de meesters van de hogeschool heeft mij verteld, dat de naam Rembrandt vroeger bij de Germanen voorkwam. Het is een zeldzame naam," vertelde de jongen, blij, dat hij iets kon zeggen. De leerlingen van meester Van Swanenburgh keken verrast op.

„Weet je dan ook wat de naam betekent?," vroeg Jan Lievens.

„Ja, de Germanen spraken van Reginbrand, dat is later Rembrandt geworden en mijn naam betekent „moedige zwaardvechter"."

„Welkom hier, moedige zwaardvechter," riepen de schildersleerlingen lachend en Rembrandt lachte vrolijk mee. Juist op dat moment ging de deur open en meester Jacob van Swanenburgh trad binnen.

„Zo, Rembrandt," sprak hij, „ik hoop, dat je een goede leerling zult worden. Zie ik het goed? Heb je al een werkstuk meegebracht?"

De jongen overhandigde de meester de tekening van de molen. Met kloppend hart wachtte hij op het oordeel van de schilder.

„Dat ziet er niet kwaad uit, jongen," mompelde deze goedkeurend. Meester Van Swanenburgh liet de tekening aan de drie gezellen zien. Jan Lievens tikte Rembrandt veelbetekenend op de schouder.

Meester Jacob bleef niet in het atelier. Hij droeg ook nog geen werkkleding, maar een kostbaar, fluwelen wambuis *) met kanten kragen en een kniebroek met zilveren gespen. De schilder had, zoals de meeste kunstschilders in die tijd, een reis naar Italië gemaakt, waar hij al de prachtige beeldhouwwerken, schilderstukken en sierlijke bouwstijlen had bestudeerd. In het huis van deze schilder stonden tal van mooie kunstvoorwerpen, kostbare vazen, kunstige kandelaars en fraai bewerkte dozen. Ja, deze kunstschilder was een voornaam man in de Universiteitsstad en vader en moeder Van Rijn vonden, dat hun zoon het niet beter had kunnen treffen. En Rembrandt zelf?

Die ondervond op de eerste dag een teleurstelling. Hij had gedacht, dat hij dadelijk voor een ezel mocht gaan zitten en aan een schilderij mocht beginnen.

„Ik heb nog niets geschilderd of getekend. Alleen penselen uitgespoeld, flessen schoongemaakt en het atelier aangeveegd," pruttelde Rembrandt, toen hij na de eerste dag 's avonds thuis kwam.

„Het gaat allemaal zo gauw niet, jongen. Je moet geduld hebben. Over een paar dagen zul je wel iets mogen tekenen of schilderen," troostte moeder hem.

*) Een soort vest.

(Wordt vervolgd.)

*Tekeningen in dit nummer van:
Nelly Donker, A. van Veen.*

5

HET LEVEN VAN

Rembrandt

Ons vervolgverhaal

Rembrandt wilde graag schilder worden, maar hij moest toch allereerst weten hoe hij met de penselen moest omgaan, hoe hij de verf moest mengen en het linnen moest spannen. Vooral het mengen van verf was een heel moeilijke kunst. Hiervan hing af of je mooie kleuren op het doek kon brengen of niet.

Eerst toen hij al deze dingen onder de knie had, mocht hij van meester Jacob aan een schilderstukje beginnen. Zijn vingers trilden, toen hij voor het eerst een penseel mocht vasthouden. Het was een groot ogenblik voor de vijftienjarige leerling. Al mocht meester Van Swanenburgh dan geen beroemde schilderstukken hebben gemaakt, Rembrandt heeft drie jaar lang op zijn atelier hard gewerkt en veel geleerd.

Al heel spoedig ging Rembrandt tot de echte leerlingen behoren. Het was in die dagen de gewoonte, dat een schilder een aantal leerlingen had, die bij hem het schilderen leerden om later zelf een atelier te beginnen. Rembrandt was de jongste van de leerlingen, maar meester Van Swanenburgh zag wel, dat hij hun allen de baas werd.

Soms, wanneer andere bekende Leidse kunstschilders het atelier binnenliepen en ze de jongen bezig zagen, klonken er uitroepen van bewondering.

„Die knaap leert het wel. Wat een knappe tekenaar.”

Meester Van Swanenburgh lachte dan als een boer, die kiespijn heeft, omdat Rembrandt op weg was beter te schilderen, dan hij het zelf kon. De jongen werkte van de vroege morgen tot de schemering. Hij tekende, schilderde, probeerde te etsen en steeds beter werd zijn werk . . .!

Het goede oordeel van de Leidse schilders kwam ook vader Van Rijn ter ore.

„Wel, als Rembrandt niets meer bij sinjeur Van Swanenburg kan leren, dan moet hij naar een andere schilder van wie hij nog wel iets kan opsteken,” sprak de mulder.

31

Harmen Gerritszoon, die een doortastend man was, ging op zoek naar zo'n schilder. Hij liet de molen voor een paar dagen aan Adriaen over en reisde met de trekschuit naar Amsterdam. Daar sprak hij met meester Pieter Lastman, die het goed vond dat Rembrandt zijn leerling werd. De jongen zou bij de schilder in huis komen, zodat hij in de vreemde stad geen onderdak behoefde te zoeken.

Zo stapte Rembrandt met zijn moeder op een prille voorjaarsmorgen naar de trekschuit. Het was druk bij het veerhuis, waar de boot om zes uur zou afvaren. De dekknechts rolden tonnen over de loopplank het dek op en sjouwden met kisten en balen. Er was ook een zak bij met brieven en poststukken, bestemd voor Amsterdam. Zo dadelijk mochten de reizigers aan boord gaan. Ze stonden aan de windstille kant van het veerhuis bijeen met hun manden en koffertjes, dik gekleed, met dassen om. Rembrandt voegde zich zwijgend bij hen.

Een oude, deftige heer knikte hem vriendelijk goedemorgen. „Ja, jonge vriend,” sprak hij, „straks zitten we beschut tegen regen en wind. In mijn jongentijd was dat anders, toen waren de schuiten nog open.

De schipper gaf een teken, dat de passagiers aan boord mochten komen. De jeugdige schilder nam afscheid van zijn moeder.

In de kleine roef vonden alle reizigers een plaatsje. Er brandde een kaars-

lantaarn, die in het midden aan de zoldering hing. Toen het daglicht door de kleine ruiten naar binnen kwam, kon de jongeman zijn reisgezelschap eens opnemen. Tegenover hem zaten, naar hun kleding te oordelen, een paar kooplieden, die luid snurkten. Naast hem troonden twee boerinnen en daarnaast twee matrozen, wier schip zeker zeilree lag op het IJ. De zee-lui leunden slaperig tegen elkaar aan. De plaats aan de andere kant van Rembrandt was ingenomen door een stedse vrouw met een klein kind op haar schoot, dat zachtjes dreinde. De deftige oude heer had zich een gemakkelijk hoekplaatsje uitgezocht.

De mensen in de roef toonden weinig lust tot praten; het was vroeg en men had nog slaap.

Stroomopwaarts, tegen de oostenwind in, ging het de Oude Rijn op, tot aan de Aar. Langzaam sjokte het paard over het smalle jaagpad, naast de rivier. Het trok de logge trekschuit aan een lijn voort. Kwam de boot bij een brug, dan gooide de schipper de lijn los en boomden de knechts het vaartuig onder de brug door.

Het was een lange, vervelende reis en Rembrandt, die stijf werd van het zitten, klom meermalen uit de bedompte roef aan dek om te zien of de torens van Amsterdam nog niet in zicht kwamen. Maar de Aar, die verder stroomafwaarts Amstel heette, zat vol bochten. Bovendien legde de boot vaak bij een veerhuis aan, waar de reizigers een warme drank kregen en het paard kon uitrusten.

Was dat allemaal gebeurd, dan riep de schipper weer „Jagertje vooruit” en sleepte het paard de boot verder, langs het smalle jaagpad. In sommige dorpen verlieten passagiers de schuit en kwamen er nieuwe reizigers aan boord. Zo nam de tocht met de trekschuit vele uren in beslag, vooral nu de schipper met tegenwind had te kampen.

Rembrandt slaakte een zucht van verlichting, toen de boot de koopmansstad naderde. De kerktorens rezen als trouwe wachters boven de huizen en het omringende lage land uit. Dicht bij de stad werd het ook drukker op de Amstel, vooral toen de Leidse trekschuit onder de Langebrug doorvoer en het Rokin binnenliep. Eindelijk meerde de boot dicht bij de Dam. Rembrandt was in Amsterdam, de machtigste stad van Holland. Hij liep de Dam over en bleef voor het Damrak staan.

Ginds lag het IJ met de schepen, de Oostinjevaarders, die over de Zuiderzee en door het Marsdiep uitgeilden naar Java en de Molukken. Hier had Cornelis Houtman vijfentwintig jaar geleden het anker gelicht voor de eerste tocht naar Indië en hier hadden de vrouwen in 1595 de schepen van Heemskerk, De Rijp en Barendsz nageoogd, toen deze de steven noordwaarts richtten om langs de noordelijke landen een zeeweg naar de Oost te vinden. En zie, daar lagen ook de vrachtvaarders van Europa voor anker, de schepen, die ladingen vervoerden van en naar vele havensteden. En elders zag Rembrandt de masten en wimpels van de kleine zeilschepen van de binnenvaart.

Maar Rembrandt Harmenszoon van Rijn met zijn zondagse wambuis en kuitbroek en zijn schilderkist op zijn schouder zou Aemstelredamme eerst goed leren kennen, wanneer hij er laten zou wonen en werken.

Het begon te schemeren in de stad en hij maakte haast om naar het huis van meester Lastman te komen. Een gezelschap van het bier- en wijndragers-gilde, die dezelfde kant uit moest, wees hem de weg.

Wie wil corresponderen met:

Gineke de With, de Nes 2, Lexmond Z.H. 10 jaar (corr. vriendin); Anke van Keulen, Bowlespark 17 A, Wageningen, 11 jaar (corr. vriendin); Jozien Lazonder, Hogeweg 88, Amersfoort, 10 jaar (corr. vriendin); Anneke Lekkerkerken, Brededijk 44, Oudewater, 15 jaar; Jantina van Weezep, Grote Rozenstraat 22, Groningen, 13 jaar; Margreet Aarnoudse, Erasmusplein 3, Papendrecht, Z.H., 12 jaar (corr. vriend); Martha Joppe, Voorstraat 29, Sommelsdijk, Z.H., 11 jaar (corr. vriendin); Otto Korteland, Dorpsstraat 31, Oud Alblas, Z.H., 13 jaar (corr. vriendin); Meppie Visscher, Westerveldstraat 5, Elden (O.-B.)

Wie wil een leuke ansicht sturen aan ons jeugdlid Janny Veneberg, Nieuwstraat 28 in Winsum (Gr.), die een ernstige operatie heeft gehad en nog wel een half jaar in het gips moet liggen.

De volgende morgen zaten de leerlingen bijeen in het werkvertrek en hadden weinig lust tot schilderen. Meester Lastman was er nog niet.

„Zeg Rembrandt”, sprak er een, „straks, als de schilder komt, moet je eens vragen of hij in Italië is geweest. Dan gaat hij vertellen van zijn reis. Wanneer jij, als nieuweling, daarover begint, doet hij het vast”.

„Ja, Rembrandt, meester Lastman kan goed vertellen”, viel een ander bij. Daar klonken voetstappen op de gang. De schilder! De leerlingen rumoerden met borstels en penselen. Meester Lastman stapte met een korte morgengroet het vertrek binnen. Zijn grove werkkieel hing hem luchtig om de schouders. Hij liep langs de werkstukken van zijn leerlingen, maakte aanmerkingen, wees hoe een portret of een landschap verbeterd kon worden en bleef tenslotte met een peinzende blik achter Rembrandt staan. Aandachtig bekeek hij diens werk.

„In Italië, Rembrandt, dáár weten ze pas wat schilderen is. In Florence, in Rome . . .”, sprak meester Lastman.

„Bent u in Italië geweest, meester?” vroeg Rembrandt, ofschoon hij heel goed wist, dat de schilder een reis naar dat land had gemaakt. De anderen luisterden of de list zou gelukken.

„Of ik daar geweest ben! Die tocht zal ik nooit vergeten” en meester Last-

J. R.

(wordt vervolgd)

Amen

*Ik ken een woord
het is maar klein,
Dat eind van elk
gebed mag zijn:
't Is amen, Ja,
„Zo zij het, Heer!”
Dat wil het zeggen
telkens weer.*

*Geef, Vader, dat ik
elke dag
Weer blijde „amen”
zeggen mag,
Op alles wat
Uw liefde doet.
Ja amen, Vader!
Zo is 't goed!*

To Hölscher

In dat land, waar mensen met donkere ogen wonen en palmen bloeien, heb ik de schilderstukken gezien van Rafaël en Michel Angelo. Prachtige schilderijen met wonderschone kleuren,” vertelde meester Lastman.

Hij zweeg even en deed zijn ogen dicht, het was of hij de schilderijen weer voor zich zag.

In Milaan, Rembrandt, daar heb ik iets wonderschoons gezien. Daar heeft een schilder — Leonardo da Vinci is zijn naam — een schilderij gemaakt op de wand van een klooster. „Het laatste avondmaal” heet het. Je weet, dat de Here Jezus op de avond voor Zijn gevangenneming met Zijn discipelen in Jeruzalem aan de maaltijd zat en hun zei, dat één van hen Hem zou verraden. Van die maaltijd heeft da Vinci een schilderstuk gemaakt dat het mooiste is, wat ik in dat land heb gezien.”

Het was stil in het atelier; allen luisterden geboeid.

„Er zijn vele verhalen over die Leonardo da Vinci in omloop,” vervolgde de schilder. „Hij was niet alleen een vermaard schilder, maar ook beeldhouwer, architect en ingenieur. De mensen vertellen, dat hij heeft uitgerekend, dat de aarde al vele miljoenen jaren oud is. Maar daar gelooft niemand wat van,” besloot de meester *).

De gedachten van de leerlingen bleven nog even in Italië.

„Later gaan we ook naar dat land om al dat schoons te zien,” namen ze zich voor. Je kon pas een goed schilder worden, als je in Italië was geweest. De leerling, die naast Rembrandt zat, stootte hem aan en fluisterde: „Ga jij later ook naar Italië?”

„Nee, ik blijf hier, ik blijf in Holland,” antwoordde hij.

De anderen, die het hoorden, lachten hem uit.

„Hij blijft in Holland. Horen jullie dat? Rembrandt gaat niet naar Italië. Hij denkt zeker dat hij zo maar een goed schilder wordt.”

De Leidse jongen liet hen lachen en spotten. Hij zag, dat hij beter werk leverde, dan de lachers. En hij zag ook, hoe zijn leermeester alleen maar figuren schilderde, hoe er op zijn doeken veel voorkwam, dat aan Italië, maar weinig dat aan Holland herinnerde.

„Meester Lastman heeft zeker nooit op het bolwerk van Leiden gelopen,

*) Pas in de vorige eeuw kwamen geleerden tot de ontdekking dat Leonardo da Vinci gelijk had.

waar onze molen staat en waar je tot ver over de landerijen kunt zien,” peinsde de jonge schilder. Hij geloofde er steeds minder van, dat je naar dat vreemde land moest om een goed schilder te worden.

„Ik wil schilderen in Holland en een Hóllandse schilder worden”, zei Rembrandt, toen hij na zes maanden in Amsterdam te hebben doorgebracht, afscheid nam van meester Lastman.

„Ik ga naar Leiden terug en dank u voor de lessen. Ik wil in een eigen atelier gaan werken.”

Meester Lastman zei niets, maar hij wist, dat de knapste leerling, die ooit bij hem was geweest, nu zijn atelier ging verlaten. Deze leerling kon van hem, de bekende meester Lastman, niets meer leren!

Rembrandt vierde zijn negentiende verjaardag in het vertrouwde huis aan de Weddesteeg. Daar was het nu stil, want de grote broers en Machteld waren getrouwd. Alleen Lysbeth was nog thuis en hielp moeder Van Rijn in het huishouden.

Hier, in Leiden, zou hij een eigen atelier beginnen, samen met Jan Lievens. Dan zouden er bestellingen en opdrachten komen, dan zou hij... geld verdienen. Schilder in Leiden! Méester Rembrandt van Rijn.

Zijn vader hielp hem met het huren en inrichten van een atelier, waar hij nu naar hartelust kon schilderen. Oudere schilders vonden het vreemd, dat een jongeman van negentien jaar al een eigen atelier kreeg. Velen waren op die leeftijd nog niet eens een volslagen leerling.

Maar Rembrandt kòn het.

Dat wist vooral Jan Lievens, die de eerste tijd op het atelier met hem samenwerkte. Een enkele maal kwam er een opdracht. De bestellingen waren meestal afkomstig van voorname lieden, die graag hun portret wilden laten schilderen. Rembrandt penseelde met zorg. Langzamerhand raakte hij bekend, de mensen gingen spreken over de schilder Rembrandt.

Het was op een dag, dat Rembrandt al vroeg in zijn atelier aan het werk was, dat er geklopt werd. Eerst hoorde de schilder het niet, zó ingespannen werkte hij. Degene, die buiten stond, klopte nog eens, zodat het luid door het huis klonk.

Driftig, omdat hij bij zijn werk werd gestoord, maakte Rembrandt de deur open. Een jongen, die niet ouder was dan vijftien jaar, keek hem vrijmoedig aan.

„Bent u meester Rembrandt van Rijn?,” vroeg de knaap beleefd.

„Die ben ik,” was het antwoord.

„Mag ik bij u als leerling op het atelier komen?”

Even stond de ander verbaasd te kijken.

„Hoe heet je?” „Gerard Dou, meester.”

„Kom binnen, Gerard Dou, en teken eens wat.”

De knaap volgde Rembrandt in het werkvertrek en terwijl de schilder zijn arbeid voortzette, tekende de jongen met veel ijver een geveltje na van een huis, aan de overzijde van de straat.

Rembrandt beoordeelde de tekening. Gerard Dou wachtte in spanning af.

„Je kunt blijven, Gerard Dou.”

Zo kreeg Rembrandt op negentienjarige leeftijd zijn eerste leerling.

„Als je maar eerst van iemand een goed gelijkend portret kunt schilderen, dan ben je op de goede weg,” hield de leermeester zijn leerling telkens voor. Gerard Dou keek de eerste tijd vreemd op, want Rembrandt schilderde heel vaak portretten van zichzelf. En wát voor portretten!

Op een keer, toen Gerard onverwacht het atelier binnenkwam, zat Rembrandt voor een grote spiegel, gekleed in een pelsjas en met een berenmuts op. Zó schilderde hij zichzelf. Een andere maal droeg de schilder een rode muts en een wijde mantel. Soms vertrok hij zijn gezicht op allerlei manieren; eens schilderde hij zichzelf met open mond. Gerard vond het wonderlijk zoals zijn meester zich soms toetakelde. Op die manier ontstonden er meer dan vijftientig jeugdportretten van Rembrandt.

„Waarom schildert u toch zoveel portretten van uzelf?,” waagde Gerard eens te vragen.

„Ik kan geen mensen vinden, die bereid zijn in het atelier een paar uur achtereen stil te zitten. Daarom maak ik maar veel portretten van mijzelf. Dat is een goede oefening.”

In de dagen van Rembrandt was het geen gewoonte, dat de mensen voor schilders poseerden.*) Ze deden het alleen wanneer het een portret voor henzelf gold. Een schilder had dus weinig „modellen” om te schilderen. En Rembrandt wilde juist heel graag de mensen schilderen. Armen of rijken, dat was hem gelijk, want hij hield van de mensen.

(Wordt vervolgd.)

J. Roelfs.

*) Stil zitten voor een schilder om zijn portret te laten maken.

vervolg van blz. 55

De koopvaardijvloot bestaat uit passagiersschepen, vrachtschepen met passagiers-accomodatie, vrachtschepen, tankers en kustvaarders. Vijf typen dus en dan nog de schepen die niet bij een van deze typen zijn in te delen. Ook komen er natuurlijk afwijkingen in de bouw voor, zoals een vrachtschip of een tanker met de brug op het achterschip of een schip dat voor een deel ertsboot en voor een deel tanker is o.i.d.

Fred Uos.

Tekeningen in dit nummer van:

Nelly Donker, P. A. H. v. d. Harst, A. v. Ueen.

54

7

HET LEVEN VAN

Rembrandt

Ons vervolgverhaal

Met vlugge passen kwam Rembrandt de Weddesteeg in. Moeder zat alleen in de kamer. Ze hoorde niet, dat hij binnenkwam, zó aandachtig zat zij te lezen in het dikke Boek. Rembrandt wist het. Zo had moeder gezeten, toen hij nog een kleine jongen was. Dezelfde oude familie-bijbel had voor haar op tafel gelegen en hij had stil geluisterd naar de verhalen. Moeder Van Rijn sloeg rustig een bladzijde met de grote letters om. „Wat is ze grijs geworden en wat zijn er veel rimpels in haar gezicht gekomen,” dacht de schilder. Toen verliet hij op zijn tenen het vertrek en kwam spoedig terug met een kleine schildersezal, palet en penselen.

Even keek vrouw Van Rijn op. „Niet bewegen moeder, heel stil blijven zitten,” riep haar zoon, die in een lichte hoek van de kamer de ezel had opgesteld. De molenaarsvrouw glimlachte even.

„Die Rembrandt toch, altijd maar schilderen. Nu ging hij haar uitschilderen. Hij kon zijn tijd toch wel beter besteden . . . !”

„Rembrandt, kun je niet beter iemand anders schilderen. Ik ben maar een oude vrouw,” zei ze zachtjes.

„Neen, moeder. Niet iemand anders. Ik had u al eerder moeten schilderen. U bent toch nummer één . . . !”

Toen wist moeder Van Rijn dat de grote Rembrandt nog heel veel van haar hield. Ze zat doodstil, zo, dat

het haar pijn deed en ze er moe van werd.

Haar zoon schilderde, ijverig en met geestdrift. Het oude, vriendelijke gezicht, de witte kap, het donkere kled en de blauwgeaderde hand op het geelwitte papier.

„Het wordt mooi, moeder, het wordt heel mooi,” riep hij steeds. Soms deed hij een pas achterwaarts om zijn werk op een afstand te bekijken.

70

Rembrandt schilderde zijn moeder nog verscheidene malen en ook vader Van Rijn moest er aan geloven. In het begin mopperde de oude molenaar wel eens, maar al spoedig zat ook hij stil, bij het zonnige venster en liet zich door zijn zoon schilderen. En ook van zus Lysbeth maakte Rembrandt een portret.

Buiten stond alles in bloei. De vogels zongen in de boomgaarden en in de weilanden, tussen madelieven en boterbloemen, lagen de koeien dromerig het gras te herkauwen. In kalme vaart gleden de zeilschepen over de Oude Rijn. Vissers met brede hoeden op stonden tussen het oeverriet.

„Vandaag ga ik buiten werken,” zei Rembrandt tegen Gerard Dou.

De schilder trok neuriënd de stadspoort uit, het land van Zuid-Holland in. Bij een paar peppels, dicht bij een damhek, vond hij een geschikt plekje om het zomerlandschap te schilderen. Rembrandt werkte 'n paar uur ingespannen: hij vergat zijn omgeving geheel. En hij merkte niet, dat een voorname heer zijn schilderstuk al een poosje had gadeslagen.

„Zeg eens, jonggezel?”

Rembrandt draaide zich om en keek in een streng, maar vriendelijk gezicht.

Wil je dat schilderij afmaken en het in Den Haag brengen?

Ik koop het van je. Hier is mijn adres.”

De deftige sinjeur stopte Rembrandt een briefje in de hand, groette en vervolgde met afgemeten passen zijn weg. De jonge kunstenaar zag hem verbaasd na. Toen las hij de naam, die op het briefje stond: Constantijn Huygens.

„Stellig iemand van het hof van de Prins,” veronderstelde Rembrandt. Weldra zou hij weten, dat Constantijn Huygens de secretaris was van Frederik Hendrik.

Rembrandt bekeek zijn werkstuk met een tevreden blik. Het was een goed landschap geworden. Opgewekt pakte hij zijn schildergerei bijeen, nam het werkstuk voorzichtig op en wandelde er mee naar Den Haag. Het bleek een hele voettocht te zijn, maar daar zag hij niet tegenop.

Het was een deftig huis, waar Rembrandt het schilderij moest brengen. De dienstster zei, dat sinjeur Huygens hem verwachtte. De secretaris zat

aan een tafel van glanzend ebbenhout, waarop verscheidene papieren lagen. Hij stond haastig op, nam Rembrandt het schilderij uit de hand en liep er mee naar het raam.

„Goed werk. Uitstekend,” hoorde de jonge schilder hem mompelen. Daarna plaatste hij het schilderij tegen de wand en sloot een geldtrommel open. Constantijn Huygens telde honderd gulden voor hem uit. Dat was meer dan de molenaarszoon had durven hopen.

„Je naam ken ik nog niet, jonggezel, en ik weet ook niet waar je woont,”

sprak Huygens, terwijl hij weer achter de tafel met papieren ging zitten.

„Rembrandt van Rijn, sinjeur. Ik woon in Leiden, waar mijn vader een korenmolen heeft.”

„Rembrandt van Rijn,” herhaalde de secretaris. „We zullen elkaar nog wel eens ontmoeten.”

De jonge schilder maakte een hoe-kige buiging en verliet het vertrek. Buiten gekomen, haalde hij diep adem. Plotseling had hij honderd gulden in zijn geldbuidel en een werkstuk verkocht aan een deftige Haagse heer. Misschien kwam de Prins wel eens bij hem op bezoek en wanneer die dan in de kamer zou komen, waar het landschap hing, dan zou Frederik Hendrik natuurlijk vragen: „Zeg eens, mijnheer Huygens, wie heeft dat geschilderd?”

Rembrandts fantasie ging steeds verder; hij droomde weer, net als in de molen, en hij vermoedde niet, dat die

dromen werkelijkheid zouden worden.

De gelukkige schilder reisde met de postwagen van Den Haag naar Leiden terug. Zorgvuldig hield hij zijn rechterhand op de geldbuidel, waarin de honderd gulden zaten. Halverwege Leiden hield de wagen stil om de reizigers gelegenheid te geven in een herberg een pint bier te drinken. Hoewel Rembrandt dorst had, bleef hij in de wagen zitten, omdat hij bang was in de herberg het geld te verliezen.

Onverwacht, terwijl de passagiers en de koetsier rustig in de taveerne *) zaten, maakten twee straatjongens de paarden aan het schrikken. De dieren sloegen op hol en renden, met de postkoets waarin de verschrikte Rembrandt zat, in de richting Leiden. De dravers kenden de weg en kwamen pas tot stilstand bij de stadspoort. De schilder, die in de slingerende wagen heen en weer was geschud, klom met een wit gezicht naar buiten. Nooit heeft hij later meer zó vlug met de postkoets gereisd.

*) Taveerne — oud-Hollands woord voor café of herberg.

(Wordt vervolgd.) J. R.

8

Ons vervolgverhaal

Zes jaar werkte Rembrandt op zijn atelier in Leiden. De patriciërs uit de steden van Holland, de rijke kooplieden uit Amsterdam hadden gehoord, dat die Leidse schilder prachtige portretten schilderde. Trotse, fiere portretten, die een ereplaats kregen in de woningen.

Rembrandt kreeg het steeds drukker. Talrijker werden de opdrachten, vele uren achtereen schilderde hij. Soms vergat hij alles. De binnenlandse gebeurtenissen, de oorlog met de Spanjaarden, die in 1621 was voortgezet, boezemden hem maar weinig belang in.

Alleen op die morgen, toen Gerard Dou van de schout had gehoord, dat Piet Hein in de baai van Matanca de Spaanse Zilvervloot had veroverd, had de meester hartelijk gelachen.

De voortzetting van de oorlog bracht Spanje niets dan narigheid. De Nederlanders vochten door, in eigen gewesten, waar het leger van Frederik Hendrik, de Stedendwinger, overwinningen behaalde en ver van het vaderland, op de zeeën, waar de Hollandse admiraals het oranje-blanje-bleu nimmer streken. En niettegenstaande de oorlog, bloeide handel, kunst en wetenschap in de Nederlanden.

De zomer van het jaar 1631 naderde; de 15e juli zou Rembrandt vijftienvijftig jaar worden.

Op een middag in mei, terwijl de zon scheen over de grachtjes en straten van Leiden, vertelde Rembrandt aan Gerard Dou, dat hij weg ging.

„Ik ga voorgoed naar Amsterdam. Daar is het middelpunt van de schilderswereld, daar zal ik betere werkstukken kunnen maken dan hier.”

Vier paarden trokken de reiswagen over de smalle zandweg langs de duinrand. Telkens klapte de zweep van de koetsier door de lucht en dwarrelden er wolken van stof rondom de poten van de dravers. In de dorpen, waar voor de herberg werd halt gehouden, kwamen dorpingen met brieven aanlopen, die ze aan de koetsier meegaven. De bewoners dromden om de reiswagen, nieuwsgierig of de inzittenden hen nieuws konden vertellen.

Maar 1631 was een kalm jaar in de geschiedenis van de Tachtigjarige oorlog.

Dan, na een korte rustpoos, klom de koetsier weer op de hoge bok, kinderen stoven opzij en voort ging het, naar de volgende pleisterplaats.

Het was een voorspoedige tocht. Bij een bocht van de weg zag Rembrandt in de verte, boven de bomen van de Haarlemmer Hout, de grijze toren van de Sint Bavo. De postwagen naderde Haarlem, de stad van de lakenwevers en de bierbrouwers. Stapvoets gingen de paarden door de Grote Houtstraat en weldra stond de wagen op de Grote Markt.

Tegenover de machtige kerk, die hoog boven de huizen van de stad verrees, lag het oude slot *) van de graven van Holland.

Rembrandt bekeek alles aandachtig. Er was op dit oude marktplein, waar vroeger riddertoernooien waren gehouden, veel moois te zien. Hij bewonderde de sierlijke vleeshal, tussen kerk en slot. De Leidenaar had wel een uur de tijd, want de paarden werden bij het wagenveer verwisseld en de koetsier moest nieuwe poststukken in ontvangst nemen.

Het was al middag geworden, toen de reiswagen over de houten brug over het Spaarne naar de Spaarnwouder Poort reed.

Het overvaren bij Penningsveer nam nogal tijd in beslag, maar toen de wagen over de kronkelende Slaperdijk **) reed, kwam Amsterdam spoedig in zicht. Links van de Slaperdijk stroomde het IJ. Aan de rechterkant, oostelijk van Haarlem, zagen de reizigers een deel van het Spieringmeer. Het begon al te schemeren, toen de reiswagen, helemaal onder het stof, de Haarlemmer Poort doorreed en onder de bomen van het Haarlemmer Plein stilstond.

Rembrandt Harmenszoon van Rijn zette zijn schilderkist op zijn schouder, trok zijn mantel vast om zich heen en liep door de modderige straten van Aemstelredamme.

Invloedrijke kooplieden, vooraanstaande mannen van de gilden, deftige predikanten, leden van de vroedschap, zij allen hoorden, dat de schilder Rembrandt zich in een pakhuis aan de Bloemgracht, een van de grachten in de nieuwe wijk, de Jordaan, had gevestigd. De forse, wat boerse jongeman schilderde daar tientallen portretten. Voortdurend ontving hij nieuwe opdrachten.

De rijke burgers uit de Gouden Eeuw, die trots en zelfbewust waren, knikten tevreden wanneer Rembrandt hen met veel zorg had geschilderd. Hun kanten kragen, hun fluwelen buizen en het kostbare keurslijf ***) en de snoeren kralen van hun vrouwen, het moest alles duidelijk op het schilderij komen. Het waren de tekenen van hun welstand. Ze pronkten graag met zo'n schilderij, wanneer vrienden en kennissen op bezoek kwamen. In stilte waren ze verheugd, wanneer de bezoekers met bewondering naar de portretten keken.

Het werd een drukke tijd voor Rembrandt in zijn atelier aan de Bloem-

*) Het grafelijk slot doet al geruime tijd dienst als stadhuis.

***) De tegenwoordige Spaarndammerdijk.

****) Deel van een jurk dat door een speciale bewerking mooi in model blijft.

gracht waar al spoedig leerlingen kwamen. Toch vond de schilder zo nu en dan tijd naar de kunst koper Van Uylenburgh te gaan. Diens huis stond aan de St. Antoniesbreestraat, in het oudste deel van Amsterdam. De kunst koper had belangstelling voor het werk van de begaafde schilder.

Het zacht en zonnig voorjaar van 1633 tooide al spoedig de bomen langs de grachten in een teer-groen lentekleed. In het atelier zongen en lachten de leerlingen. De lente was er en dat bracht ieder in een blijde stemming. Het was op zo'n heerlijke voorjaarsavond, dat Rembrandt de klopper liet vallen op de deur van de kunst koper. De dienstbode deed open en Rembrandt kende de weg naar de pronkkamer, waar Hendrik van Uylenburgh de avond doorbracht. Zodra Rembrandt de kamer binnentrad, zag hij dat de kunst koper niet alleen was. Ds. Sylvius, die hij reeds eerder had ontmoet, was op bezoek en een slank, blond meisje, dat hij voor het eerst zag, zat naast de gastheer.

„Ha, welkom, Rembrandt,” sprak Van Uylenburgh met zijn zware stem. Ook de predikant begroette hem als een oude bekende.

„Dat is nu Rembrandt, Saskia, een schilder, die nog eens beroemd zal worden. En dit is mijn nichtje, joffer Saskia van Uylenburgh,” zei de kunst koper.

Saskia, een wees, stond op en gaf Rembrandt een hand. De schilder keek Saskia even aan.

„Wat een lief meisje,” dacht hij.

„Wat heeft hij mooie, donkere ogen,” dacht Saskia.

Ze gingen zitten en al gauw liep het gesprek over de kunst, over de schilderkunst. Rembrandt, die anders weinig sprak, nam levendig aan het gesprek deel. Maar zo nu en dan keek hij tersluiks naar Saskia, die op een plekje zat, waar het laatste zonlicht van de dag naar binnen viel.

Ze spraken over de Renaissance *) in de kunst.

Opeens klonk te midden van de zware mannenstemmen, een heldere, lichte stem. Saskia, die stil had zitten luisteren, vroeg iets.

„Hoe denkt u over de Renaissance, meester Rembrandt?”

De schilder zweeg en kreeg een kleur. Waarom wist hij niet zo gauw een antwoord te geven?

Ds. Sylvius kwam hem echter te hulp: „Lieve Saskia, laat mij er iets over mogen zeggen. De vorige eeuw zeiden de kunstenaars in Italië tegen elkaar: „We zijn op de verkeerde weg. Onze kunstwerken moeten anders, zuiverder worden. We moeten een voorbeeld nemen aan de kunstwerken

*) Wedergeboorte.

van de mensen, die vroeger hebben geleefd. Laten wij in dezelfde geest gaan werken als de schilders, de beeldhouwers en de bouwmeesters uit de Oudheid het deden." En dat is men in Italië het eerst gaan doen, later volgden de kunstenaars in andere landen, ook in de Nederlanden. Wij zijn echter niet zo gesteld op de sierlijkheid en de uitbundige kleurenpracht, die door de Renaissance zijn ontstaan. Wij zijn nu eenmaal ingetogen van aard, al komt het hier ook voor. Je kunt dan ook een verschil zien tussen de werkstukken van Vlaamse schilders en de schilderijen van onze vriend Rembrandt, om een voorbeeld te noemen."

„Ja, Saskia,” merkte Van Uylenburgh op, „onze Rembrandt is ook een schilder van de Renaissance. Iedere schilder moet met zijn tijd meegaan. Maar het zal best kunnen gebeuren, dat Rembrandt straks zijn eigen weg gaat. Is het niet zo, Rembrandt?”

De jonge schilder knikte instemmend.

„Boven staan nog een paar doeken van je, Rembrandt. Laten we naar boven gaan, dan kan Saskia ze eens zien,” stelde de gastheer voor.

In de bovenkamer van het grote huis, waar de schilderijen stonden, stak Van Uylenburgh een paar kaarsen aan. Een voor een tilde hij de werkstukken omhoog.

„O... wat mooi,” riep Saskia zachtjes. Daar was het schilderij „Simeon in de Tempel”, de bidende gestalte van de oude Simeon, het kindeke Jezus en moeder Maria.

Een ander doek, Maria en Jozef met de kleine Jezus in de kribbe, was haast nog mooier.

„Dat schilderij kan wedijveren met de beste Italiaanse schilderstukken, Rembrandt. En je zult nog beter gaan schilderen,” voorspelde Ds. Sylvius.

„Vond u mijn doeken werkelijk mooi, juffer Saskia?” vroeg Rembrandt, toen ze weer in de pronkkamer zaten, waar kaarsen in zilveren kandelaars waren ontstoken en de gastheer de glazen met wijn vulde.

Saskia, het meisje uit Friesland, dochter van een voorname familie, antwoordde: „Zo iets moois heb ik nog nooit eerder gezien, meester Rembrandt!”

Rembrandt lachte vrolijk, hij was helemaal niet meer verlegen en sprak en schertste met Saskia alsof hij haar al lange tijd kende. Ds. Sylvius en Van Uylenburgh hadden de schilder zelden zo opgewekt gezien. De avond vloog om en het was al laat, toen Rembrandt huiswaarts keerde. De stad lag onder een heldere sterrenhemel, het water glansde in de grachten en de gevelstenen blonken in het matte licht.

Rembrandt neuriede zacht gezellige wijsjes, toen hij langs de Westerkerk liep en voor het water van de Rozengracht rechtsaf sloeg.

(Wordt vervolgd.)

J. Roelfs.

Overname van artikelen of gedeelten hiervan alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ons vervolgverhaal

Gerinkel van bellen klonk in de Breestraat. De arresleden van de rijke burgers gleden over het sneeuwdek. De winter van 1635 was streng. De ruiten van Rembrandts grote huis waren bevroren. Achter de ramen, in de kamers, zaten verscheidene mensen bijeen. Het was een gewichtige dag, zondag 15 december.

Humbertus van Rijn, zoon van Rembrandt Harmenszoon van Rijn en Saskia van Uylenburgh zou worden gedoopt in de Oude Kerk. De schilder keek keer op keer met een blijde lach naar zijn kleine zoon, die warm ingepakt op de schoot van Saskia lag.

De gasten drentelden in de pronkkamer rond en bewonderden de kunstschaten, die Rembrandt in korte tijd in zijn huis had bijeengebracht. Italiaanse prenten en penningen, beeldjes uit de Middeleeuwen, kunstvoorwerpen uit Perzië, het was alles kostbaar en fijn.

Daar kwam de slede, die Rembrandt en Saskia naar de kerk zou brengen. De schilder hielp zijn vrouw instappen, zag toe, dat ze goed zat en zette zich toen naar haar. Humbertus, die met grote ogen rondkeek, lag in de armen van zijn moeder. De gasten, allen in zondagse pronk, volgden te voet. In de kerk kreeg Saskia dadelijk van de kosteres een warme stoof. Het duurde nog even voordat de dienst begon. De klokken in de toren luidden. Nadat de laatste kerkgangers naar binnen waren geschuifeld, sloot de koster de deuren.

Plechtig klonken de oude psalmen door het gebouw. De stem van de predikant, die het gebed uitsprak, ging galmend door de ruimte. Alle mensen hadden het hoofd gebogen en de handen gevouwen.

Daar verliet de dominee de kansel en trad op de doopvont toe. Hij wenkte Saskia en Rembrandt naar voren te komen. Op dat ogenblik begon Hum-

Overname van artikelen of gedeelten hiervan alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van de uitgever.

bertus luid te huilen. De mensen in de banken glimlachten. De dominee sprenkelde een paar druppels water op het hoofdje van het wiegekind.

„Humbertus, ik doop u in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes”.

Het waren de woorden van het oude doopformulier. Vader Rembrandt en moeder Saskia keerden stil met Humbertus naar hun plaatsen terug. Na afloop van de kerkdienst kwamen velen de ouders gelukwensen. De gehele dag heerste er in het grote huis aan de Breestraat een opgewekte stemming. De dienststers gingen met gebak en dranken rond en er kwamen schilders, die de vrienden van Rembrandt waren. Zij lachten luid en dronken vele roemers wijn op het welzijn van Humbertus.

In de keuken zong Saskia. Haar stem klonk door tot in het atelier, waar Rembrandt en zijn leerlingen werkten.

Zij was in een goede stemming. Vanmorgen, toen de leerlingen nog niet in het atelier waren, had Rembrandt haar geroepen.

„Saskia, komt eens kijken!”

Ze ging het werkvertrek binnen. Het was er nog schemerdonker. Linnen, lege lijsten, drukblokken, etsnaalden, verf en penselen lagen er dooreen. Met een ruk trok Rembrandt de gordijnen voor het raam weg. Het daglicht stroomde naar binnen.

En daar zag Saskia zichzelf op het doek. O ja, Rembrandt had haar meermalen geschilderd, maar dit portret was toch wel zó mooi! Saskia had het prachtigste kleeft aan, versierd met brokaat, edelgesteenten en goudborduersels. De fijne plooien van de kanten kraag, het kostbare halssnoer van paarden, de voorname kap, niets was vergeten. Saskia leek op een prinses uit een sprookje. Zó wilde Rembrandt het. Hij hield veel, heel veel van zijn vrouw en hij werd het niet moe haar steeds opnieuw te schilderen. De meester had tevreden gelachen om het verheugde gezicht van Saskia. Trouwens, hij kon tevreden zijn, want had hij de vorige week niet opnieuw bezoek gehad van Constantijn Huygens, die de aankopen van schilderstukken voor het hof van de Stadhouders regelde? En had hij niet een belangrijke opdracht van de secretaris van de Prins ontvangen? Waarlijk, Rembrandt had over bestellingen niet te klagen. Doctor Tulp, van het gilde der Chirurgen was best te spreken geweest over de schildering van de groep oversten van het gilde „Anatomie *) van Dr. Nicolaas Tulp”, werd het doek genoemd.

Ja, het ging goed met de zoon van de Leidse molenaar. De kunsthandelaren

*) Ontleedkunde Het in delen scheiden van b.v. een dood dier, om die delen te onderzoeken.

wisten, dat de schilder uit de Breestraat niet op honderd gulden keek. Hij was de rijkste schilder van Holland, vooral ook omdat Saskia veel geld bezat.

„Ik schilder nu zo min mogelijk portretten. Ik schilder waar ik zin in heb. Echt mooie dingen. Ik schilder de mensen, zoals ik ze zie: op straat, bij hun werk, in hun huis”, zei de meester tot zijn leerlingen. Soms zagen zijn leerlingen hem nauwgezet in de bijbel lezen en dan schilderde Rembrandt weer een reeks wondermooie bijbelse voorstellingen, ontleend aan de verhalen van het Oude Testament.

Steeds voorspoediger ging het de schilder. Hij kocht in 1639 het huis, waarin hij woonde, voor f 13.000,—, een grote som in die dagen. Maar de meester dacht er niet aan om geld te sparen voor slechte tijden. Misschien zou hij daar later spijt van hebben.

(Wordt vervolgd.)

J. Roelfs.

de ijsman

*Tingeling, de ijscoman,
met zijn witte wagen.
Hela, kindren, ga eens gauw
aan je moeder vragen,
of je óók een ijsje mag.
Chocola, frambozen,
aardbei, mocca of citroen . . .
Hoorntjes met een kop er op,
om te watertanden,
slagroomwafels, dubbeldik,
alles is voorhanden.
Tingeling, de ijscoman . . .
Wat een zomerweertje!
Of ik veel verdien vandaag?
Nou en of, meneertje!*

*Jo Kalmijn-Spienburg.
Uit: De kleuren van de regenboog.
Uitgeverij J. F. Duwaer & Zonen,
Amsterdam.*

Tekeningen in dit nummer van:

Nelly Donker, E. v. Hagendoren, P. A. H. v. d. Harst, A. v. Ueen, A. H. Vos.

10

Ons vervolgverhaal

Enkele jaren gingen voorbij. Toen kwam er als al eens eerder, weer droefheid in het leven van Rembrandt en Saskia. Er heersten in de Gouden Eeuw verschrikkelijke ziekten, waartegen de heelmeeesters machteloos stonden. Zes jaar was de kleine Humbertus, toen hij door zo'n ziekte werd aangetast en er aan overleed. Het zusje, dat hij had gekregen en dat Cornelia heette, naar Rembrandts moeder, was al eerder gestorven.

Er was nog een derde kindje in het schildershuis geboren en ook dat werd Cornelia genoemd. Maar ook dit meisje werd ziek en stierf!

Wat waren de schilder en zijn vrouw blij, toen hun in 1641 een jongen werd geboren. De doopplechtigheid was nu vlak bij huis, in de Zuiderkerk. Hij kreeg de naam van Titus, naar een tante van Saskia, die Titia heette. De leerlingen zagen, dat de schilder weer opgewekt keek en met veel ijver aan het werk ging.

„Hebben jullie het gehoord? Rembrandt moet een schuttersstuk maken. De compagnie van zestien schutters van kapitein Frans Banning Cock. Het moet een groot doek worden, want de schutters willen er allemaal mooi uitgedost opstaan. Een moeilijke opgave.”

Zo spraken de kunstschilders van Amsterdam in 1642 en de leerlingen van Rembrandt zagen met spanning toe hoe hun meester dit werk zou aanvatten.

„Van dit schilderij voor de schutters maak ik iets bijzonders, Saskia,” vertrouwde Rembrandt zijn vrouw toe, die bij de wieg van Titus zat. Ze zag bleek en vermoeid, maar de schilder lette daar niet op. Hij was te veel vervuld van zijn opdracht. Soms

deed hij zijn ogen dicht en liet zijn fantasie gaan.

„Ik laat ze uit de donkere Doelen komen, dan stappen ze in het zonlicht van de avond. Dan valt er licht op hun uniformen, op hun hoeden met

Overname van artikelen of gedeelten hiervan alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van de uitgever.

pluimen, op hun wapens, de hellebaarden en de musketten. En daartussen veel schaduw, donkere tinten. Ja, zó zal ik de korporaalschap van Banning Cock uitbeelden. Het moet iets moois worden, geen alledaags doek, maar iets moois”, peinsde Rembrandt.

En hij ging aan het werk. Koortsachtig. De eerste dagen had Saskia hem oudergewoonte laten roepen voor de maaltijden, maar hij kwam niet. Hij werkte uren achtereen. Dan zette Saskia wat haring en brood voor hem neer en suste Titus, die soms huilde. Ze wist, wanneer Rembrandt aan iets groots bezig was, moest het stil zijn in huis. De enkele malen dat de meester zijn vrouw zag, bemerkte hij niet, dat ze er nog steeds afgemat uitzag; hij hoorde ook niet, dat ze vaak hoestbuien had.

De figuren verschenen op het linnen. Elke penseelstreek had een bedoeling. De kapitein en zijn luitenant kregen een plaats op de voorgrond, een meisje, in een wit kleed, glipte tussen de schutters door, een muskietier laadde zijn geweer, een straatjongen, met een helm op, liep hard weg en een hellebaardier, die terzijde stond, keek trots rond. Een vaandel... en een trommel...! Maar lang niet alle schutters waren duidelijk op het doek te zien. Sommigen bleven in het schemerdonker en van hun wambuizen en kragen, hun lubben en sjerpen, werd weinig of niets geschilderd. Van anderen schilderde Rembrandt een been, een arm, een gedeelte van hun hoofd. En toch schilderde de meester de héle compagnie en vergat hij niets. Een wonderbaarlijk schilderstuk werd het!

Elke keer, wanneer de schilder uitrustte en haastig een snee brood at, bezag hij zijn werk met tevredenheid. „Licht en donker,” mompelde hij dan.

Op de gesloten deur van het atelier werd geklopt. Fors en dringend. Ontstemd, omdat hij in zijn werk werd gestoord, opende Rembrandt de deur. Daar stond de heelmeester.

„Ga dadelijk naar uw vrouw, meester Rembrandt. Ze is ernstig ziek.”

De schilder smeed zijn penselen neer en stooft weg, nog in zijn werkkiel, naar de slaapkamer. Daar lag Saskia in bed. Ze had een rode blos van de koorts.

„Vergeef me, Saskia, dat ik de laatste weken zo weinig naar je heb omgezien”, zei Rembrandt zacht.

„Ik word wel weer beter, Rembrandt. Ga maar verder werken aan het schuttersstuk. Anders krijg je het niet op tijd af.”

Maar Saskia werd niet beter. Ze leed aan een ziekte, waarvoor geen gene-

zing bestond. Op een stralende dag in juni overleed ze. Saskia was zesendertig jaar oud geworden.

Diep bedroefd was de grote meester. Hij was niet te troosten, zijn leerlingen durfden nauwelijks iets tegen hem te zeggen. In zichzelf gekeerd en stil werkte hij verder aan het schuttersstuk. Kort na de begrafenis van Saskia was de opdracht gereed.

(Wordt vervolgd.)

J. Roelfs.

En de wind waait...

Weet je waar de wind woont, kind?

*Waar de wilde wolken stoeien
en waar wondre luchten bloeien,
waar je woeste wegen vindt...*

Weet je waar de wind woont, kind?

*Waar in zachte zomerstreken
water welt uit welkenbeken,
waar je warme verten vind...*

Weet je waar de wind woont, kind?

*Waar de grote stilten wachten
in de hemelwijde nachten...
Kijk, dáár woont de wind.*

Mart W. H. de Weerd.

Wie wil corresponderen met:

Anneke Bison, H. Gerhardstraat 165, Zaandam (14 jaar).
Jannie Baan, Dorpsstraat 24, Barendrecht, Z.H. (12 jaar).
Nelly van der Velden, Rodeheldenstraat 35, Buren, Gld., 13 jaar (corr.vriendin).
Joke van Houdt, Langeweg 29, Scherpenisse, Zld., 11 jaar.
Alice Schutte, Pastoriestraat 27, Dalfsen, Ov., 10 jaar (corr.vriendin).
Greetje Schroeter, Azaleastraat 34, Barneveld, 12 jaar (corr.vriendin).
Nellie van der Wiel, Spoorstraat 26, Waspik, N. Br., 13 jaar (corr.vriendin).
Dinie van den Bos, Spoorstraat 24, Waspik, N. Br., 11 jaar (corr.vriendin).

HET LEVEN VAN

Rembrandt

11

Ons vervolgverhaal

De schutters hadden aan hun vrouwen en familieleden verteld, dat Rembrandt hen zou schilderen. Ze moesten ieder wel honderd gulden betalen, maar voor dat bedrag zou de meester van de Breestraat hen ook van top tot teen uitschilderen! Hun verwachtingen waren dan ook hoog gespannen, toen ze het atelier binnen gingen.

Een ogenblik stonden ze stil voor het doek. Toen zakten de monden van enkelen van hen open van verbazing, de ogen van anderen werden groot van verwondering. De meesten konden zichzelf niet terugvinden. Ze begrepen er niets van.

„Het stuk is zeker nog niet af, meester”, zei er een.

„Het doek is klaar”, was het korte antwoord.

„Maar ik sta er niet op”.

„En ik niet”.

„En van mij maar een gedeelte”.

„We zijn belachelijk gemaakt. Van onze prachtige kleding, van onze wapenen is haast niets te zien”.

„Onze familieleden en onze vrienden, ja, de hele stad zal ons uitlachen”.

„Dat is geen schilderstuk, maar een mislukking”.

Nijdige, verwarde stemmen klonken door het atelier. De brave schutters wonden zich steeds meer op. Rembrandt kreeg menige boze blik. Hij haalde de schouders op.

„Het stuk is klaar. Ik krijg van ieder honderd gulden. Dat is overeengekomen”.

Mopperend en scheldend betaalden de mannen het geld en verdwenen met het schilderij. Ze waren diep teleurgesteld. Weldra sprak heel Amsterdam

over het vreemde schuttersstuk van Rembrandt van Rijn *). En sommige schilders, die de meester om diens voorspoed hadden benijd, lachten heimelijk.

„Voor sprekend gelijkende portretten moet je niet bij Rembrandt zijn. Hij kan het niet meer”, zeiden de mensen tegen elkaar.

Langzamerhand bleven de opdrachtgevers en de kunstkopers weg uit het huis bij de St. Toonis-Sluys. De rijke kooplieden gaven hun opdrachten aan andere schilders. Het vreemde stuk van de schutters, dat eens als het knapste meesterwerk van Rembrandt zou worden beschouwd, bracht hem niets dan nadeel. Het werkstuk lag achteloos op een zolder.

De schilder verdiende haast niets meer en de weduwe Geertje Dirckx, die het huishouden kwam verzorgen en voor Titus zorgde, vroeg steeds maar om geld. Geleidelijk aan verloor Rembrandt ook zijn vrienden. Eenzaam vierde hij zijn achtendertigste verjaardag.

Alleen Titus en zijn kunstschaten had hij nog . . . en zijn werk. Want Rembrandt ging verder met schilderen en hij schilderde niet zoals de mensen het van hem vroegen, maar zoals hij zelf voelde, dat het moest. Het kwam bij hem van binnen uit.

Zijn schilderijen en etsen werden dieper en rijker van kleur.

* * *

De bruine kuif van Titus kwam net boven de etstafel uit. Met grote ogen keek hij naar alles wat zijn vader deed. De jongen merkte niet, dat de schilder vaak stil voor zich uit keek. Rembrandt kon Saskia nog steeds niet vergeten en al werkte hij ook nog zo hard, telkens zag hij haar weer voor zich. Een jaar na haar dood had de meester haar uit zijn herinnering geschilderd. Nu niet in een pronkgewaad, maar eenvoudig en lief, als de moeder van Titus.

„Vader, wat doet u allemaal met die pen? Kun je daarmee prikken?”

Titus hoge kinderstemmetje haalde Rembrandt uit zijn gepeins. De kleine

jongen was op zijn tenen gaan staan om toch maar goed te kunnen zien, wat vader met die naald op die plaat deed.

„Vader is aan het etsen, Titus. Dat is ook een manier om platen te maken”, legde Rembrandt hem uit . . . even streek hij met zijn linkerhand over het hoofd van zijn zoon.

„Etsen maken is zeker heel moeilijk, hè?”, wilde Titus weten.

„Ja hoor, maar vader doet het al een hele tijd. Zie je deze plaat? Die is van koper, en zo gemaakt, dat ik er met deze pen — de etsnaald — allerlei

*) Veel later is er iemand gekomen, die bij de beschouwing van het schuttersstuk opmerkte: „Het lijkt wel de nachtwacht”. Op die wijze is het „Korporaalschap van Frans Banning Cock” aan zijn verkeerde naam gekomen. Het schilderij bevindt zich in het Rijksmuseum te Amsterdam.

krassen en punten op kan tekenen. Wanneer de tekening klaar is, leg ik de plaat in een bak met zuur. Zie maar, daar in de hoek staat die bak al klaar. Dat zuur maakt, dat alle streepjes en puntjes kleine kanaaltjes worden en die kanaaltjes vullen zich met inkt. Begrijp je het?"

Titus knikte. Hij was toch al acht jaar!

„Dan maak ik van de koperplaat een afdruk op papier in de houten blokkers”, ging Rembrandt verder. „Ik vertel het je nu maar heel eenvoudig, maar later, als je groot bent en je misschien ook wilt leren etsen, dan zul je bemerken dat het helemaal niet eenvoudig is”.

Ja, dat begreep Titus wel. Met ontzag keek hij naar zijn knappe vader, die even mooie schilderijen als etsen kon maken.

„Morgen, Titus, als het mooi weer is, gaan we er samen op uit, de kant van Sloten op. Vader wil weer eens een paar nieuwe tekeningen en etsen maken.”

„Fijn, de hele dag naar buiten,” juichte Titus en hij ging naar de keuken om het nieuws te vertellen.

„Je kunt hier niet komen spelen. Titus. We hebben het veel te druk. Ga maar op straat”, beet vrouw Dirckx de jongen toe, die zo graag wilde vertellen dat het morgen een feestdag voor hem werd.

„Vader zegt, dat ik morgen met hem mee mag naar Sloten”, stotterde hij.

„Wat heerlijk, Titus. Zo'n hele dag naar buiten. Ik zou best mee willen”, zei Hendrikje Stoffels, het vriendelijke boerenmeisje, dat nog maar pas als hulpje van vrouw Dirckx in het schildershuis werkte.

Titus keek verheugd op. Zijn ogen schitterden. „We gaan de hele dag, als het mooi weer is, heeft vader gezegd”. Z'n stemmetje klonk nu weer vast. Titus hield van Hendrikje. Hoe het kwam wist hij niet, maar telkens wanneer het meisje hem tegen zich aandrukte en hem net als vader over zijn bol streek, kreeg Titus een blij gevoel.

Rembrandt hield van de weilanden rondom Amsterdam. Vooral de streek van de Amstel trok hem aan, hij had langs de oevers van deze rivier gezworven tot aan Ouderkerk en daar dat aardige houten klapbruggetje getekend.

De volgende dag trokken ze naar buiten.

„Kijk vader, daar, wat een aardig bruggetje”.

Titus stoorde zijn gepeins.

Rembrandt herinnerde zich plotseling, hoe hij enkele jaren geleden op

12

Ons vervolgverhaal

Enkele jaren gingen voorbij. De stuurse Geertje Dirckx was eindelijk weggegaan. Zij deed de laatste tijd erg vreemd en moest zelfs in het dolhuis *) worden opgenomen.

De stille, nederige Hendrickje nam nu de leiding van het huishouden op zich. Ze had al lang gemerkt, dat meester Rembrandt veel zorgen had. Ze probeerde nu die zorgen te verlichten door zo zuinig mogelijk te zijn. Ze vroeg nooit om meer geld, zoals haar voorgangster had gedaan.

Het was op een van de donkere avonden in het najaar; Rembrandt, Hendrickje en Titus zaten aan de avondmaaltijd. Kaarslicht speelde over de schotels en de schalen.

„Luister eens, Titus”.

Titus keek van zijn bord op. Er was een blijde klank in vaders stem.

„Je mag voortaan moeder tegen Hendrickje zeggen. Ze blijft voor altijd bij ons, want ze is vaders vrouw geworden”. De schilder zag Hendrickje met een zachte blik aan. Het meisje zei niets. Ze trok Titus naar zich toe en omhelsde hem. Toen lachten ze alle drie.

Met de flinke steun van Hendrickje, die de meester er zoveel mogelijk van weerhield grote uitgaven te doen, zou Rembrandt de ergste moeilijkheden wel te boven komen. Er trilde weer een diepe levensblijheid in de kunstenaar, die tot uiting kwam in zijn werk.

Hij schilderde Hendrickje en taferelen uit het Nieuwe Testament. Eén voor één kwamen ze tot stand, de voorstellingen uit het leven van Jezus. Wonderfijn en wondermooi: onder andere Christus na Zijn opstanding in Emmaüs. Hendrickje had er ontroerd naar gekeken, naar dat schilderij.

*) Een soort ziekenhuis.

waarop de Heere Jezus stond en de twee discipelen, die Hem herkenden en wie de blijdschap van het gezicht straalde.

En die ets, die grote ets, die heel vermaard zou worden, de „Honderdguldenprent”. Zoals Rembrandt hier Christus had getekend, temidden van de zieken en de armen, predikend en vertroostend, zó moest het in werkelijkheid zijn geweest.

Hendrickje was maar een eenvoudig boerenmeisje, dat nauwelijks lezen en schrijven kon, maar ze begreep en zag, dat Rembrandt de figuur van Christus steeds in het middelpunt plaatste.

* * *

Veel heeft Hendrickje voor de ouder wordende Rembrandt gedaan. Zij was echter niet bij machte de donkere wolken te verdrijven, die zich in 1659 dichter dan ooit boven het schildershuis samenpakten. Hoe kon zij ook. Zestienhonderdnegeenvijftig werd Rembrandts rampjaar! De schilder balde machteloos zijn vuisten, toen de klerk van de boedekamer zijn woning binnenkwam om er alle kostbaarheden op te schrijven.

Het geduld van de schuldeisers was ten einde.

Zij lieten beslag leggen op de prachtige kunstvoorwerpen van de meester. Schilderstukken uit Duitsland en Italië, zeldzame beeldjes, wapens, munten, oude prenten en tekeningen, zijden stoffen, al de dingen, waarvan Rembrandt zo hield, werden uit het huis gedragen.

En Titus, nu een slanke jongeman van bijna achttien jaar, zag stil toe, hoe de mooie meubelstukken werden weggesleept, de sierlijke spiegels en de zilveren kandelaars. En nog veel meer. Hij wist, dat z'n vader zich in zijn atelier had opgesloten. Titus begreep wat het voor zijn vader betekende van al dat moois afstand te moeten doen.

De bezittingen van Rembrandt van Rijn, de schilder die failliet *) was verklaard, die uit zijn huis moest, die maar moest zien waar hij met zijn gezin onderdak zou vinden...!

Tegenover het Doolhof, aan de nog nieuwe Rozengracht, was een klein, eenvoudig huis, waarin veel licht doordrong. In dit pand, dat wel veel verschilde van het patriciërshuis aan de Breestraat, nam de familie Van Rijn haar intrek. Er waren veel moeilijkheden te overwinnen geweest en Hendrickje en Titus hadden nog nooit zoveel zorgen gekend, maar het voornaamste hadden zij nu in orde gebracht. Vader Rembrandt zou niet

*) Wanneer men geen geld meer heeft om de schulden te betalen worden de bezittingen verkocht om de schuldeisers toch hun geld te kunnen geven.

meer door schuldeisers worden lastig gevallen. Aan de Rozengracht kreeg hij weer een eigen atelier. De kunstenaar maakte, naarmate hij ouder werd, grootser en mooier werk. Alleen zijn tijdgenoten zagen en begrepen het niet. Rembrandt was nu ook vaak alleen in zijn atelier. Leerlingen had hij bijna niet. Sommigen van hen hadden het ver gebracht. Gerard Dou, Ferdinand Bol, Govert Flinck, Nicolaas Maes en de anderen.

Hendrickje en Titus waren tevreden. De kunsthandel, die zij samen in het voorhuis van de woning aan de Rozengracht waren begonnen, bloeide.

Titus had de liefde voor mooie dingen van zijn vader. Een schilder zou hij niet worden, wél een handelaar, een kunsthandelaar.

Het was wáár wat Cornelia vertelde. Rembrandt had weer een groot werk onder handen. En nog eenmaal kreeg Rembrandt een grote opdracht. De heren van de vroedschap hadden het besluit genomen het nieuwe raadhuis op te luisteren met schilderstukken, die de voornaamste gebeurtenissen uit de vaderlandse geschiedenis moesten voorstellen.

(Wordt vervolgd)

J. Roelfs.

Paddestoelen

de vruchten van het herfstbos

Na een flinke regen kun je ze in deze tijd van het jaar bij tientallen tegelijk vinden — soms in groepen bij en tegenelkaar, soms in een wijde kring — de zgn. heksenkring.

Want — zo vertelde men vroeger — op de plaats waar de heksen 's nachts in het maanlicht hadden gedanst, bleef de paddestoelenkring over.

Paddestoelen doen ons ook altijd denken aan elfjes en kabouters; daarom noemen we zo'n

hele groep kleine paddestoelen bijelkaar bijvoorbeeld ook wel een „elfenbankje”. Ook de namen van verschillende paddestoelen doen aan sprookjes denken: zoals heksenboleet, duivelsei e.a.

En als je ziet hoe snel die paddestoelen uit de grond schieten en groeien, zou je ook haast geloven dat er tovenarij in het spel was.

Maar wat is zo'n paddestoel nu eigenlijk?

Geen gewone plant, dat weet je wel en als je zo'n paddestoel nu heel voorzichtig met een schepje oplicht, zie je dat ze bestaat uit een dicht netwerk van meestal witte draden, onderaan de steel. Deze draden — onder de grond — vormen de zgn. zwamvlok. De hoed met de steel is het vruchtlichaam van de zwamvlok, die ervoor zorgt, dat de sporen worden uitgestrooid, waaruit in de herfst weer nieuwe zwamvlokken — nieuwe paddestoelen — kunnen groeien.

HET LEVEN VAN

Rembrandt

13

Ons vervolgverhaal (Slot)

Govert Flinck was de eer te beurt gevallen de samenzwering van Claudius Civilis te schilderen. Maar Flinck werd ziek en stierf. Kort voor zijn dood zei hij tegen zijn vrienden: „Laat Rembrandt de samenzwering schilderen. Hij is de enige die het kan!”

En zo kwamen de heren van het stadsbestuur bij Rembrandt en gaven hem de opdracht. Een groot schilderij moest het worden. „Ben ik dan toch niet helemaal vergeten?“, dacht de meester.

Rembrandt ging aan het werk. Hij zou een schilderij maken, het trotse stadhuis waardig. Zijn fantasie werkte. Hij zag het beeld reeds voor ogen. Het werkstuk ging in gedeelten naar het raadhuis. Aan de wand van de grote zaal werd het tot één geheel. De strenge heren van het stadsbestuur bekeken het reusachtige doek. Zij fronsten de wenkbrauwen en zagen elkaar aan.

„We hebben ons geld voor niets uitgegeven. Dit is een lelijk, onduidelijk schilderij,” sprak er een op koude toon.

„Een vreemd doek,” zei een ander.

„Govert Flinck heeft zich vergist. Rembrandt heeft er niets van terecht gebracht. We kunnen het hier niet laten hangen,” mompelde een derde.

Zo werd een vernietigend oordeel over een juweel van schilderkunst geveld. En Rembrandt, nieuwsgierig hoe men dit stuk, waaraan hij zijn beste krachten had gegeven, zou ontvangen, hoorde al spoedig van de miskennis. Diep teleurgesteld zat hij in zijn atelier.

Kòn hij dan niet meer schilderen?

Ja, hij kòn het, hij wist het heel zeker. Hij kòn schilderen. Zoals hij de samenzwering had geschilderd was het goed geweest.

Overname van artikelen of gedeelten hiervan alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van de uitgever.

Hij zou zich om de mensen niet meer bekommeren.

Twee jaar later stapte een deftige sinjeur de kunsthandel binnen. De regen droop van zijn hoed. Hendrickje, wat ziekelijk de laatste tijd, maar toch nog bedrijvig, kwam naar voren.

„Ik ben één der keurmeesters van het Lakenweversgilde en ik wil de schilder spreken”. De man was gewend te bevelen. Hendrickje keek verast op. „Een opdracht”, ging het door haar hoofd. „En nog wel van het voorname gilde der lakenwevers”.

Ze bracht de bezoeker naar het atelier, waar Rembrandt verwonderd opkeek. Hij ontving bijna geen vreemden meer. Kort en zakelijk vertelde de ander het doel van zijn komst. Vijf keurmeesters van het gilde wilden gezamenlijk op één schilderij voorkomen. Vijf scherp gelijkende portretten op één doek moesten het worden. Of Rembrandt deze opdracht kon uitvoeren?

De meester schilderde de trotse, zelfbewuste mannen in hun voorname kledij, zittend aan de tafel, waarop een rood kleed lag.

De opdrachtgevers kwamen, zagen en keurden het stuk goed. De mannen met de zwarte hoeden en de kanten kragen waren voldaan. Ze betaalden en verdwenen met het werkstuk, dat als „De Staalmeesters” beroemd zou worden. In hetzelfde jaar, waarin de keurmeesters tevreden naar hun afbeelding keken, overleed Hendrickje. Hoe misten Rembrandt, Titus en Cornelia haar. Hoe stil werd het in huis.

Weer zocht de kunstenaar vertroosting in zijn werk. Wonderlijke tere schilderijen schiep hij. Grijs en gebogen stond hij voor zijn doeken en schilderde het ene wonder na het andere...

In het werkvertrek aan de Rozengracht ont-

stonden kunstwerken, die eenmaal de bewondering van de gehele wereld zouden trekken.

Hoe ouder, hoe armer, hoe eenzamer Rembrandt werd, des te indrukwekkender werd zijn werk. Toen de meester zijn laatste bijbelse taferelen schilderde, zoals de thuiskomst van de verloren zoon, en nog maar korte tijd te leven had, was het of hij... in de hemel kon kijken!

Nog eenmaal kwam het grote verdriet in het leven van Rembrandt. Titus, die hij in 1667 met diens vrouw Magdalena had geschilderd, stierf in het volgende jaar. Nu had de meester alleen nog maar Cornelia over. Nu aten een jong meisje en een grijsaard samen het avondbrood en luisterde Rembrandt naar zijn dochter, die uit de bijbel las.

* * *

Cornelia schudde de kussens op in de bedstee. Rembrandt hoestte, z'n ademhaling veroorzaakte een piepend geluid in zijn borst. Bezorgd keek het meisje naar haar vader, naar diens bleek, ingevallen gezicht. De

handen van de schilder lagen stil op het dek. De handen, die ongeveer zevenhonderd schilderijen, vierhonderd en vijftig etsen en een groot aantal tekeningen hadden gemaakt, lagen werkeloos.

Buiten blies de herfstwind de bladeren van de bomen.

Rembrandt viel af en toe in een lichte sluimering. Hij was aan het einde van zijn krachten. Cornelia zat stil naast zijn bed. Rembrandt sprak langzaam. „Is er geen licht meer buiten, kind? Het is hier zo donker”.

Zwijgend stond het meisje op en schoof de gordijnen opzij. Het licht van het najaar stroomde naar binnen. Er kwam een glimlach op het gezicht van de oude man.

„Ja, nu zie ik het licht weer. Ik houd zo van het licht,” mompelde hij. De meester sloot zijn ogen, maar de glimlach bleef om zijn mond.

Toen de zon achter de duinrand daalde en het donker werd in de stad, sloep Rembrandt Harmenszoon van Rijn voor goed in.

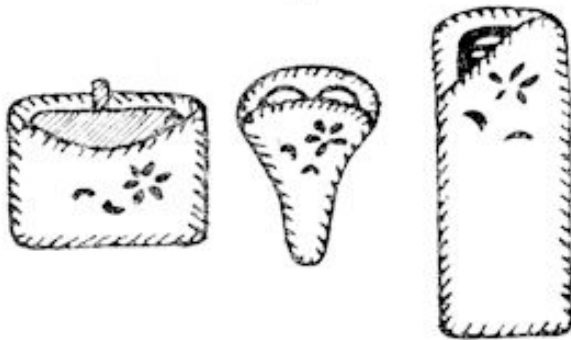
Een paar vrienden van de schilder vergezelden Cornelia, toen haar vader naar de Westerkerk werd gedragen. Hier werd Rembrandt in een eenvoudig graf gelegd, zonder toespraken of cerbetoon.

J. R.

EINDE

Cadeautjes van vilt . .

In de winkel kun je allerlei kleurtjes vilt krijgen; hiermee gaan we deze keer een etuitje maken voor een kammetje, een schaartje of een spiegeltje of alle drie. Daarvoor knip je de etuitjes aan alle kanten anderhalve centimeter groter dan de voorwerpen. Probeer het eerst even met papier om te zien of het model past en denk eraan: recht knippen.

Dan leg je die gelijke kanten — voor- en achterkant — op elkaar en naait ze met een kleurig draadje borduurzij of met gekleurde wol met de festonsteek aan elkaar.

Als dit klaar is kan je het etuitje nog versieren door het op te borduren met een draadje borduurzij of wol.

(Vrij overgen. uit „Knutselwerkjes”, uitgave C.J.U.